

In memoriam

dr. Cene Avguštin

(2. 1. 1923–30. 3. 2010)

Dr. Cene Avguštin, umetnostni zgodovinar, muzealec, varuh kulturne dediščine in vodilni raziskovalec urbanističnega ter stavbnega razvoja slovenskih srednjeveških mest, je bil rojen 2. januarja 1923, v Radovljici. Leta 1952 je diplomiral na Oddelku za umetnostno zgodovino in etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, naslednje leto je postal prvi kustos in upravnik novoustanovljenega Mestnega muzeja v Kranju ter eden prvih konservatorjev, ki so delovali izven Ljubljane.

V petdesetih letih je skrbel za organizacijo spomeniškega varstva na celotnem gorenjskem območju. Avguštinovo strokovno delovanje je bilo že tedaj tesno povezano s Škofjo Loko. V letih 1954 in 1955 je vodil izkopavanja in raziskave prvega upravnega sedeža fevdalne oblasti v freisinškem loškem gospostvu, t. i. Zgornjega stolpa na Kranclju. Poročilo o izkopavanjih je objavil v prvih dveh letnikih *Loških razgledov* (Zgornji stolp na Kranclju in nekdanja župna cerkev v Stari Loki, Loški razgledi 1, 1954, str. 107–120, in Zaključek izkopavanj na Kranclju, Loški razgledi 2, 1955, str. 100–104).

Dr. Cene Avguštin je bil v letih 1953 do 1960 predsednik Okrajne spomeniške komisije v Kranju. V letih 1963 do 1965 je ob vodenju kulturnozgodovinskega oddelka v muzeju opravljал naloge v. d. ravnatelja Zavoda za spomeniško varstvo v Kranju. Med letoma 1965 in 1972 je bil ravnatelj Gorenjskega muzeja v Kranju, hkrati je deloval kot kustos za umetnostno zgodovino in galerijsko dejavnost, kasneje je bil muzejski svetovalec za umetnostno zgodovino in vodja galerij v Prešernovi in Mestni hiši.

Kljub temu da je bil razpet med večplastnim delovanjem na muzejskem, konservatorskem in galerijskem področju, se je intenzivno posvečal znanstvenemu delu. Največ raziskovalnih naporov je namenil preučevanju urbanističnega, naselbinskega in arhitekturnega razvoja gorenjskih mest in trgov ter njihovi primerjavi z drugimi slovenskimi in srednjeevropskimi mesti, spremljanju in ugotavljanju

preobrazb meščanske hiše, od njenega nastanka v srednjem veku do razkroja cehovskega načina gospodarjenja, ter preučevanju arhitekturnih in likovnih sestavin ljudskega stavbarstva na Gorenjskem. Oblikoval je temeljne raziskovalne smernice in naše spomenike postavil v evropske okvire. Pritegnil je bogato primerjalno gradivo iz srednjeevropskega območja in uporabil dognanja s terenskih ogledov ter raziskav.

Leta 1971 je z disertacijo *Zgodovinsko-urbanistični in arhitekturni razvoj Kranja* postal doktor znanosti umetnostnozgodovinskih ved. Doktorsko disertacijo je dopolnjeval z novimi dognanji in bogatim fotografskim gradivom ter jo leta 1999 izdal pod naslovom *Kranj – Naselbinski razvoj od prazgodovine do 20. stoletja*, in sicer pri Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete v Ljubljani.

Strokovne prispevke o oblikovanju mest, trgov in drugih prostorskih ambientov, od najzgodnejših arheoloških obdobj do polpreteklega časa, ki jih je osvetljeval iz različnih zornih kotov, je objavljajal v zbornikih, periodičnih in samostojnih publikacijah, kot so Zbornik za umetnostno zgodovino, Varstvo spomenikov, Snovanja (kulturna priloga Gorenjskega glasa), Sinteza, Slovenski etnograf, Sodobnost, Kranjski zbornik, Radovljiški zbornik idr.. Zlasti so ga pritegnile arhitekturne in urbanistične dediščine Kranja, Radovljice, Škofje Loke in drugih mest ter njihova prostorska in vedutna zasnova.

Cene Avguštin med strokovnim vodstvom po Škofji Loki, 26. julija 1992. Poleg njega stojijo tedanji loški župan Peter Hawlina in predstavniki uradne delegacije iz avstrijskega Obervellacha.

(iz fototeke Gorenjskega muzeja)

V petih tehtnih strokovnih prispevkih v *Loških razgledih* je podrobno osvetlil nastanek škofjeloške tržne in mestne naselbine ter opozoril na njene najpomembnejše značilnosti, posamezne arhitekturne spomenike in njihove sestavine:

- Zgodovinsko-urbanistična in arhitekturna podoba Škofje Loke, Loški razgledi 23, 1976, str. 15–24,
- Tlorisni značaj Škofje Loke, Loški razgledi 24, 1977, str. 46–50,
- Les kot gradivo v meščanski arhitekturi Škofje Loke, Loški razgledi 25, 1978, str. 73–78,
- Prostorski ambienti Škofje Loke v srednjem veku, Loški razgledi 26, 1979, str. 62–66,
- Oblikovanje prostorskih ambientov v urbanističnem razvoju Škofje Loke, Loški razgledi 28, 1981, str. 145–151.

Leta 1987 je v zbirki *Kulturni in naravni spomeniki Slovenije* izšel vodnik po Škofji Loki, za katerega je besedilo prispeval dr. Cene Avguštin. Škofjo Loko je predstavil tudi v publikaciji *Srednjeveška mesta*, ki jo je leta 1998 izdala Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino (str. 81–85). Naslednje leto je pripravil geslo o škofjeloških umetnostnih spomenikih za *Enciklopedijo Slovenije* (zvezek 13, Ljubljana 1999, str. 52–53).

Posebno pozornost je posvetil tudi posameznim stavbnim spomenikom in perachiški kamnoseški delavnici, ki je delovala od 17. do 20. stoletja. Pisal je o kmečki arhitekturi na Gorenjskem, meščanski hiši, cerkveni arhitekturi v srednjeveških mestih na Slovenskem in gorenjskih mestih na stari fotografiji. Uspel je razkriti skrivnosti nastanka mest ali drugih naselbin, nanje je gledal kot na žive organizme, ki med branjem Avguštinovih strokovnih besedil dobesedno rastejo pred našimi očmi.

Pogosto je svetoval pri obnovi starih mestnih jeder in stavb. Vrsto izsledkov raziskav rodnega kraja je predstavil na stalni razstavi *Radovljica, naše mesto skozi stoletja*, ki je bila leta 2008 odprta v zakristijskem obrambnem stolpu.

Dr. Cene Avguštin je leta 1954 postal pobudnik sklenjene galerijske dejavnosti v Kranju. V sklopu svojega dela v Gorenjskem muzeju je vodil in usmerjal likovno življenje v mestu. Štiri desetletja je skrbel, da so bila vrata galerij na stežaj odprta tako uveljavljenim ustvarjalcem kot mladim avtorjem. Pogosto je sodeloval z umetnostnim zgodovinarjem in likovnim kritikom, ravnateljem Loškega muzeja prof. Andrejem Pavlovcem (1929–1995). Vzdrževal je stike z mnogimi galerijami po Sloveniji.

Med prvimi umetnostnimi zgodovinarji je ob slikarstvu, kiparstvu in arhitekturi pokazal posluš tudi za fotografijo; kot soustvarjatelj *Kabineta slovenske fotografije* je bil leta 1970 eden izmed pionirjev muzejskega hranjenja in preučevanja domače fotografske dediščine ter prirejanja fotografskih razstav.

V Kranju je leta 1973 zasnoval skupinsko pregledno razstavo *Sodobna likovna prizadevanja na Gorenjskem* in na njej spremljal razvoj likovne dejavnosti v

celotnem gorenjskem prostoru. Od začetka sedemdesetih let preteklega stoletja je tudi sam intenzivno deloval kot likovni kritik. Z veseljem je prisluhnil raznovrstnim prošnjam, pisal likovne ocene, sodeloval na žirijah likovnih razstav in spremljal likovne ustvarjalce na samostojnih ter skupinskih predstavitev. V sedemdesetih letih je začel delovati kot mentor ljubiteljskih likovnih ustvarjalcev. Znal se je živeti v likovna prizadevanja posameznega likovnika. S tehtno in dobrohotno besedo je pospremil številne razstave. Likovne kritike je objavljaval v Gorenjskem glasu, Delu, Naših razgledih, Celovškem zvonu, v zloženkah in katalogih. Pogosto je pisal o likovnih ustvarjalcih s škofjeloškega območja (mdr. Franc Berčič Berko, Pavel Florjančič, Herman Gvardjančič, Peter Jovanovič, Franc Novinc, Mirna Pavlovec, Dora Plestenjak, Pavle Sedej, Domen Slana, Ive Šubic). Sodeloval je tudi z mnogimi drugimi škofjeloškimi likovniki in prireditelji razstav. Kot predavatelj in vsestranski poznavalec urbanističnega, zgodovinskega in kulturnega razvoja Škofje Loke je bil povezan tudi z Muzejskim društvom Škofja Loka.

Dr. Cene Avguštin je bil zunanji znanstveni sodelavec Filozofske fakultete, član Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete in član mednarodne delovne skupine za preučevanje hiš in naselij (AHF).

Po odhodu v pokoj (1990) se je posvetil pisanju strokovnih razprav o urbanističnem razvoju slovenskih srednjeveških mest. Vselej je rad priskočil na pomoč s strokovnimi nasveti, besedilom za katalog ali zloženko, strokovno oceno ali članstvom v žiriji.

Avguštinovo ime bo ostalo neločljivo povezano z znanstvenimi pregledi in raziskavami razvoja gorenjskih mest in trgov, meščanskega in kmečkega stavbarstva ter sodobnih likovnih ustvarjalcev. Njegovo razgledanost in strokovni vzgled, vedrino in človeško toplino, velikodušnost ter kolegialnost bomo pogrešali na številnih področjih.